

NMARNÉ KENDÖL JUTKA<sup>1</sup>

## Hallgatói környezettudatosság környezetvédelmi témakörökben fiatal felnőtt korban

*A Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar óvodapedagógus hallgatói kötelező tárgyként tanulták az Ökológia és környezetvédelem az óvodában kurzust. A tantárgy oktatásának célja volt bővíteni a hallgatók környezeti ismereteit, növelni felelősségérzetüket, fejleszteni környezettudatosságukat. A környezettudatos életvitel kialakítása, az energiával, vízzel, árammal való takarékoskodás, a pazarlás elkerülése, a hulladékkezelés prioritást kapott a képzés során. Az érintett témaköröket az óvodai élet szemszögéből vizsgáltuk, hogy ezek milyen módon építhetők be a nevelői munkába, hogy később a hallgatók képesek legyenek ezeket integrálni az óvodai mindennapokba. Ehhez a célhoz az szükséges, hogy gazdag módszertani repertoárjuk fejlődjön ki, hogy a rájuk bízott gyermekeket életkori sajátosságaiknak megfelelően tudják majd a környezetvédelemre nevelni. Hallgatóink felkészültek arra, hogy a környezeti problémák iránti érzékenység, a helyes értékrendszer, a természet- és környezetbarát magatartás alapjait megteremtsék majd az óvodában, immár végzett óvodapedagógusként.*

### 1. Bevezetés

#### 1.1 Környezeti nevelés a pedagógusképzésben

Az óvodapedagógusoknak kiemelt szerepe van a nevelésben, ezért fontosnak tartjuk, hogy biztos szakmai alapot, másrészt jól használható módszertani ismereteket szerezzenek a képzés során, hiszen a rájuk bízott gyermekek környezetkultúráját irányítják, alakítják. A Nemzeti Környezeti Nevelési Stratégia is kimondja, hogy növelni kell a környezeti nevelés hatékonyságát és a környezeti nevelők felkészültségét, mert csak így lehet elérni, hogy a természeti és emberi környezet állapotában tartós és megalapozott javulás következzen be. A Stratégia legfontosabb alapelve, hogy a környezet is, a nevelés is minden egyes embert érint, azaz a jövőre irányuló tanulási folyamatban minden állampolgár érdekelt.

*„Annak ellenére, hogy a környezeti (környezetvédelmi, környezettani, ökológiai, természetvédelmi stb.) képzés tartalmát már az 1980-as évektől több országos konferencia elemezte, feltárta hiányosságait és meghatározta a stratégiai elemeket, a pedagógusképzésben még napjainkban is lényeges hiányosságok mutatkoznak.” (Kárász, 2002, p. 1).*

<sup>1</sup> doktorjelölt; Soproni Egyetem Erdőmérnöki Kar, Roth Gyula Erdészeti és Vadgazdálkodási Tudományok Doktori Iskola Erdő- és Környezetpedagógia Program, Benedek Elek Pedagógiai Kar; nmar789@gmail.com

## 2. A kutatás célja és menete

### 2.1 Környezettudatos magatartás felmérése, összehasonlítása három különböző képzést adó egyetem hallgatói között

A Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar óvodapedagógus hallgatói kötelező tárgyként tanulták az Ökológia és környezetvédelem az óvodában kurzust. A kurzuson részt vett hallgatók megismerkedtek - többek között - az ökológia főbb fogalmi területeivel, a környezetvédelem kialakulásával, a globális problémákkal. Alkalmazható módszertani ismeretek átadására törekedtünk, hogy hallgatóink, végzett óvodapedagógusként, ismereteiket intézményi közegben is előhívhassák, a gyermekek életkorának megfelelően.

A kurzus elején anonim, kérdőíves felmérést végeztünk. Kérdőívünket a környezeti nevelés online oldal szakmai anyagai közül választottuk ki. A kutatás által arra törekedtünk, hogy felmérjük a hallgatók környezeti ismereteit, gyakorlatát. De célunk volt a hallgatók szemléletformálása, a környezeti problémák megoldásának keresése, a felelős gondolkodás kialakítása is.

Vizsgálatunkba három különböző képzést adó egyetem első évfolyamos hallgatóit vontuk be, három különböző megyéből. A kiválasztott egyetemek jelentősen eltérőek, ezért bemutatjuk azok képzési struktúráját, a már tanult és a következő félévek kötelező tantárgyait.

A felkért diákok közül a kontrollcsoportnak választott egyetem hallgatói nem járultak hozzá, hogy megnevezzük őket. Ezért ők, földrajzi elhelyezkedésük alapján, a Dunántúli Egyetem címszó alatt szerepelnek. A Dunántúli Egyetem 1. évfolyamos hallgatói a kérdőívet kitöltötték, annak elemzéséhez, eredményeik összehasonlításához hozzájárultak. Az anonimitás megőrzése érdekében esetükben csak azokat az információkat tárjuk fel, mely kérdőívünk elemzéséhez feltétlenül szükséges.

A Dunántúli Egyetemen a képzés 10 féléves, az első félévek alapozó jellegűek. Az első szemeszterben a hallgatók tanulnak fizikát, kémiát, biológiát, anatómiát, növénytant. Ezek a tárgyak a hatodik félévig folytatódnak. A harmadik és negyedik félévben Szövegtan és Fejlődéstan tárgyakkal bővül a lista. Az ötödik félévben pedig a Mikrobiológia és az Immunológia alapjai jelennek meg. A hatodik szemesztertől a szakmai jellegű tárgyak - Mikrobiológia, Körélettan, Farmakognózia, Biotechnológia - szerepelnek a mintatantervben. A hetedik félévtől Patológiát, Immunológiát és Közegészségtant tanulnak majd a hallgatók. A kilencedik félévtől Növények a terápiában és táplálkozásban, Klinikai farmakológia, Toxikológia, Klinikai ismeretek, Klinikai laboratóriumi vizsgálatok szerepelnek a tantervükben. Környezetvédelem kurzus a képzésük során nem jelenik meg.

A Gödöllői Szent István Egyetem 1. évfolyamos vadgazda mérnök alapszakos hallgatóit is felkértük kérdőívünk kitöltésére. Az első félévben a hallgatók a következő tárgyakat tanulták: Kárpát-medence természeti földrajza, Állattan (Biológia I.), Biometria statisztikai alapjai, Idegen nyelv, Informatika alapjai, Környezetbotanika, Műszaki alapismeretek, Testnevelés, Vadbiológia és ökológia I. A második félévtől Bevezetés a szakmai feladatok készítéséhez, Erdészeti alapismeretek, Növénytan alapismeretek vagy Környezetbotanikai alapismeretek, Halgazdálkodás, Idegen nyelv, Növényrendszertan és –társulástan, Növénytan alapismeretek Tájékozódási alapismeretek, Testnevelés, Vadászati állattan és etológia, Vadbiológia és ökológia, Vadmadarak és emlősök anatómiája és élettana, Városi vadgazdálkodás tantárgyakat tanulnak a hallgatók. A harmadik félévtől az Állattenyésztési és Vadászati, Vadtenyésztési tárgyak jelennek meg. A negyedik félévben az Agrárökonómia, Apróvadgazdálkodás, Vadföldgazdálkodás és Élőhelygazdálkodási praktikum, Vadvédelem, Takarmányozástan alapjai tárgyakkal bővülnek ismereteik. Az ötödik félévben Erdei élőhelyek kezelése, Nagyvadgazdálkodás, Vadegészségügy, Vadbefogás és vadtelepítés tantárgyakkal ismerkednek meg. A 6. félév tantárgyai: Erdei élőhelyek kezelése, Nagyvadgazdálkodás, Trófeabírálat, Vadbefogás és vadtelepítés, Vadegészségügy.

A Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar óvodapedagógus hallgatói kötelező tárgyként tanulták az Ökológia és környezetvédelem az óvodában, Filozófia, Általános pedagógia, Általános és fejlődépszichológia, A játék pedagógiai feltételei, Beszédművelés, Zeneirodalom és Alapfokú zeneelmélet, Vizuális megismerés és nevelés, Anatómia, élettan, Egészségfejlesztés, Testnevelés elmélete és módszertana: gimnasztika, Önismeret tantárgyakat. A második félévben Nevelés- és oktatásmélt, Személyiségpszichológia, Játékpszichológia, Művelődéstörténet, Bevezetés az irodalmi nevelésbe, Hangszerismeret, -játék, Alapozó vizuális stúdiók, Testnevelés módszertana: torna, Személyiség- és kommunikációfejlesztés tantárgyakat tanulják. A harmadik félévben Óvodapedagógia, Neveléstörténet I, Pedagógiai pszichológia, Népköltészet, Óvodai matematikai nevelés, Természetismeret és gyakorlata az óvodában, Óvodai zenei nevelés I., Népművészet, Kézművesség, Testnevelés módszertana: atlétika kurzusokra járnak. A negyedik félévben Neveléstörténet II., Bábpedagógia, Gyermekirodalom, Projektpedagógia, Környezeti nevelés, Természetismeret és gyakorlata az óvodában II., Óvodai zenei nevelés II., Vizuális játékok, Testnevelés módszertana: labda, Kutatásmódszertan tantárgyak szerepelnek mintatantervükben. Az ötödik félév tárgyai: Fejlesztőpedagógia, Anyanyelvi nevelés gyakorlata 2, Személyiségfejlesztés, Nevelésszociológia, Művészettörténet, A kisgyermek pedagógiai aspektusai. Az utolsó félévben belép a Szintetizáló vizuális módszertan, a Gyógytestnevelés, valamint a Szakmai gyakorlat és a Szakdolgozat készítése c. tárgyak.

Felméréseinkkel arra törekedtünk, hogy széleskörű képet kapjunk a hallgatók környezetvédelmi viszonyulásairól. Célunk volt az eltérő képzési struktúrájú intézményekben tanuló hallgatók eredményeinek összehasonlítása, illetve egy adekvát új tantárgyi program kialakítása. Vizsgálatunk során a mondatkezdemény módszerét választottuk. A hallgatóktól a kérdőív mondatainak befejezését kértük, mint például: „A szelektív hulladékgyűjtésre (nincs időm, próbálok odafigyelni, mindig szelektíven gyűjtök)...” A vizsgálat módszere online kérdőív volt, melyet a hallgatók önmaguk töltöttek ki, instrukciók alapján. A kérdőív a környezettudatos viselkedésmintákat tárta fel, 1-3 fokozatú Likert-skálán (1 a legkevesebb, 3 a legnagyobb érték).

A felmérésben 84 fő óvodapedagógus hallgató, 59 fő vadgazda mérnök alapszakos hallgató, valamint 63 fő egyetemi hallgató vett részt, azaz összesen 206 fő első évfolyamos hallgató.

Feltételeztük, hogy azok a hallgatók, akik tanulnak vagy tanultak környezetvédelemmel foglalkozó tárgyat, érzékenyebben viszonyulnak és cselekszenek mindennapjaikban környezetük védelme érdekében, mint azok a hallgatók, akiknek a képzésében nem jelenik meg ilyen tematikájú tantárgy. Tehát az ő esetükben a hatékony cselekvést az információ, a tudás, az ismeret hiánya megakadályozza.

A vizsgálatról összesítő diagramot készítettünk, a könnyebb áttekinthetőség érdekében a kérdéseket a témák szerint csoportosítottuk: energiahasználat, hulladékgyűjtési szokások, vásárlási szokások.

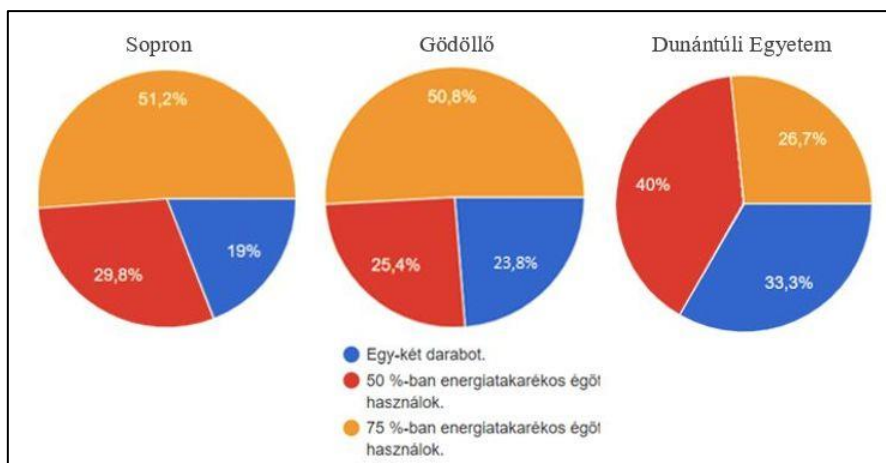
### 3. A felmérés eredményei

Felmérésünk 9 kérdésből állt, melyek megválaszolásához a kitöltőktől a mondatkezdemény befejezését kértük. A felmérés a hallgatók mindennapi környezettudatosságát, környezettudatos magatartását vizsgálta.

Első kérdésünk az energiahasználatra, energiatakarékosságra kérdezett rá.

*Használ a lakásban energiatakarékos égőt?*

- Egy-két darabot.
- 50 %-ban energiatakarékos égőt használok.
- 75 %-ban energiatakarékos égőt használok.



**1. sz. ábra: Energiatakarékos égő használata (N=206)**  
(forrás: saját készítés)

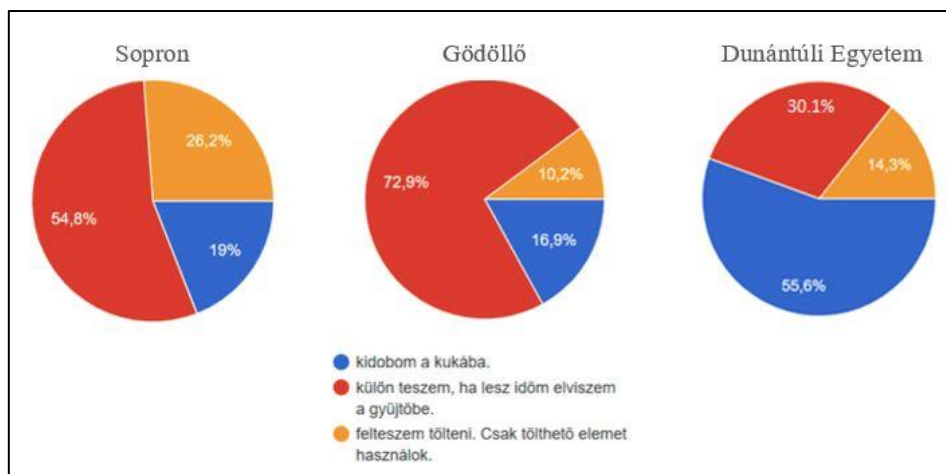
A felmérésünk eredményei – melyek az 1. számú ábrán láthatók – azt mutatják, hogy 75%-ban energiatakarékos égőt használ a megkérdezett minta 42,9 %-a, ez a Soproni és a Gödöllői Egyetem hallgatóinak több mint a felét jelenti. A hallgatók 31,74 %-a 50 %-ban használ energiatakarékos égőt, 25,36 %-a sajnos csak 1-2 darabot használ.

Második kérdésünkben arra kerestük a választ, hogy a kitöltők közül ki gyűjti szelektíven a veszélyes hulladékot, illetve arra, hogy ki hasznosítja újra a kifogyott elemet. A befejezésre váró mondat az alábbi volt.

*Ha kifogyott az elem...*

- kidobom a kukába.
- külön teszem, ha lesz időm elviszem a gyűjtőbe.
- felteszem tölteni. Csak tölthető elemet használok.

A 2. számú ábra diagramjai mutatják felmérésünk eredményeit.



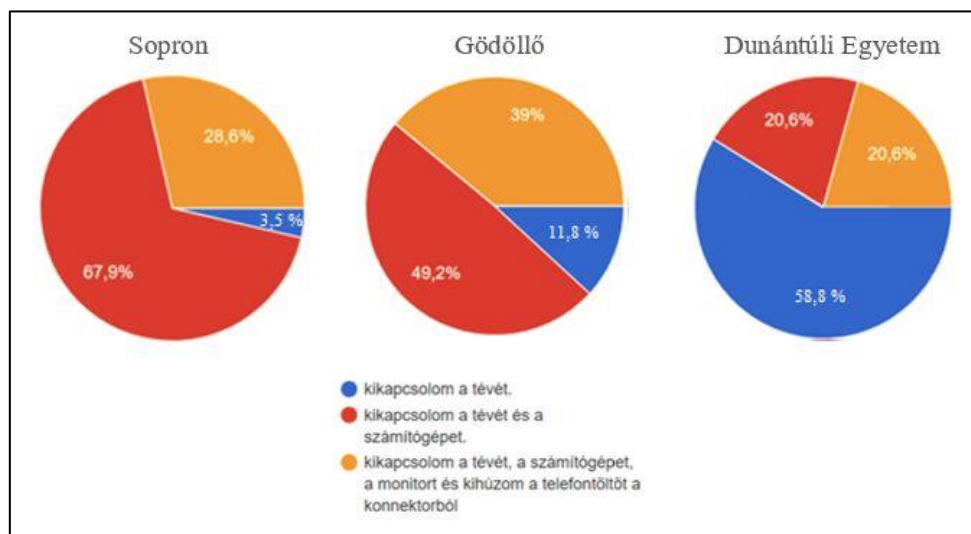
**2. sz. ábra: Elemhasználati szokások (N=206)**  
(forrás: saját készítés)

A Soproni Egyetem hallgatóinak 26,2 %-a, a Gödöllői Egyetem hallgatóinak a 10, 2 %-a, míg a Dunántúli Egyetem hallgatóinak a 14,3 %-a használ újratölthető elemet, ami 16,9 % (ezt a 2. számú diagram szemlélteti). A felmérés eredményei rámutatnak a szelektív hulladékgyűjtés hiányosságaira. A megkérdezett hallgatók 30,5 %-a a kukába dobja az elhasznált elemet, 52,6 %-a külön gyűjti, elviszi a szelektív gyűjtőbe. A Soproni és a Gödöllői Egyetem hallgatói tudatosabban kezelik a veszélyes hulladékot, mint a környezetvédelmet nem tanult Dunántúli Egyetem hallgatói.

Harmadik kérdésünk szintén az energiahasználatra, energiatakarékosságra vonatkozott.

*Lefekvés előtt...*

- kikapcsolom a tévét.
- kikapcsolom a tévét és a számítógépet.
- kikapcsolom a tévét, számítógépet, a monitort és kihúzem a telefontöltőt a konnektorból.



**3. sz. ábra: Lefekvés előtti áramtalanítási szokások (N=206)**

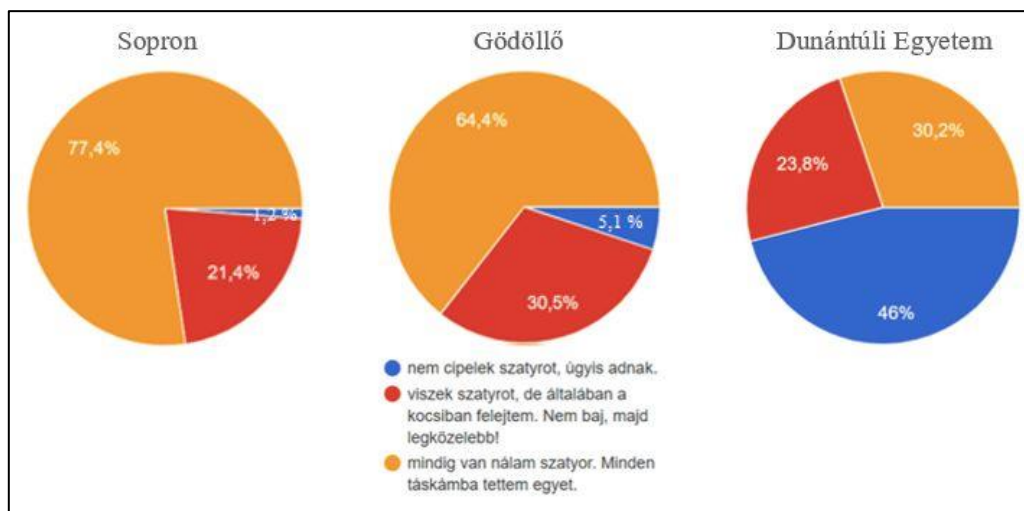
(forrás: saját készítés)

A 3. számú ábra diagramjai alapján megállapítottuk, hogy a megkérdezett hallgatók 45,9 %-a áramtalanítja a tv-t és a számítógépet lefekvés előtt. 24,7 %-a csak a televíziót kapcsolja ki, 29,4 %-a minden eszközt áramtalanít. Hallgatóink 3,5 %-a, a Gödöllői Egyetem 11,8 %-a, a Dunántúli Egyetem hallgatóinak 58,8 %-a csak a televíziót áramtalanítja. Véleményünk szerint tudatos odafigyeléssel nagy mértékben csökkenthető lenne az energiahasználat a felmérésben részt vett egyetemi hallgatók esetében.

Negyedik kérdésükben arra kerestük a választ, hogy a megkérdezettek mennyire tudatosan indulnak vásárolni.

*Vásárláshoz...*

- nem cipelek szatyrot, úgyis adnak.
- viszek szatyrot, de általában a kocsiban felejttem. Nem baj, majd legközelebb!
- mindig van nálam szatyor. Minden táskámba tettem egyet.



**4. sz. ábra: Vásárlási szokások, szatyor használata (N=206)**

*(forrás: saját készítés)*

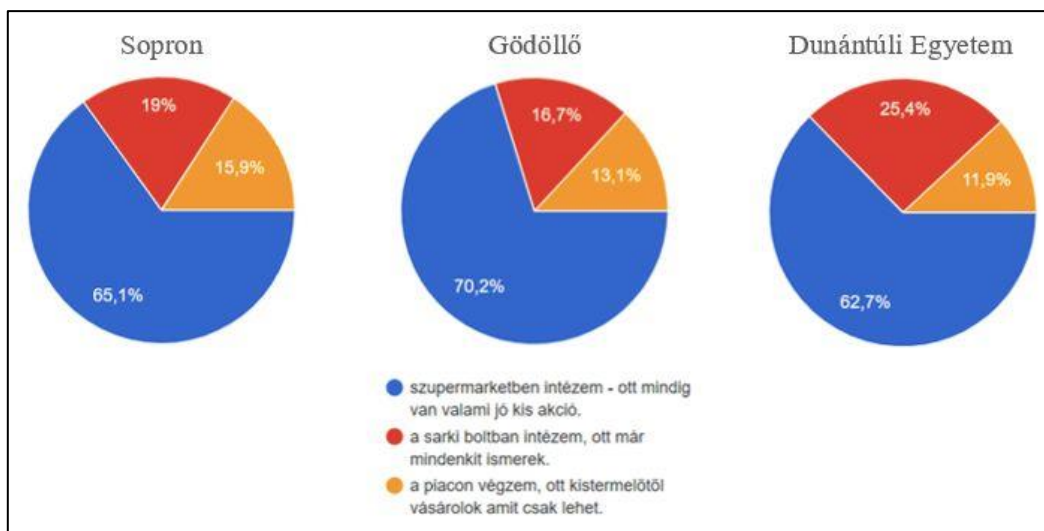
A 4. ábra szemlélteti a felmérésben részt vett hallgatók vásárlási szokásait. A megkérdezett hallgatók 57,3%-a mindig visz szatyrot a vásárláshoz, 17,4 %-a pedig nem visz magával. A kérdőívet kitöltők 25,3 %-ánál a szándék megvan, de általában elfelejtik. A Soproni Egyetem 1,2 %-a, a Gödöllői Egyetem hallgatónak 5,1 %-a, a Dunántúli Egyetem hallgatónak 46 %-a nem cipel szatyrot a bevásárláshoz, melyet a 4. diagram szemléltet.

A felmérés rámutat arra a tényre, hogy a környezetvédelmet tanult hallgatók jobban figyelnek vásárlási szokásaikra, magasabb arányban visznek magukkal szatyrot. A felmérésből látható, hogy a megkérdezett hallgatók közel egynegyedénél a szándék ugyan megvan, a cselekvés azonban nem valósul meg.

Ötödik kérdésünk a vásárlás helyszínére kérdezett rá.

*A bevásárlást legszívesebben.....*

- supermarketben intézem, ott mindig van valami jó kis akció.
- a sarki boltban intézem, ott már mindenkit ismerek.
- a piacon végzem, ott kistermelőtől vásárolok, amit csak lehet.



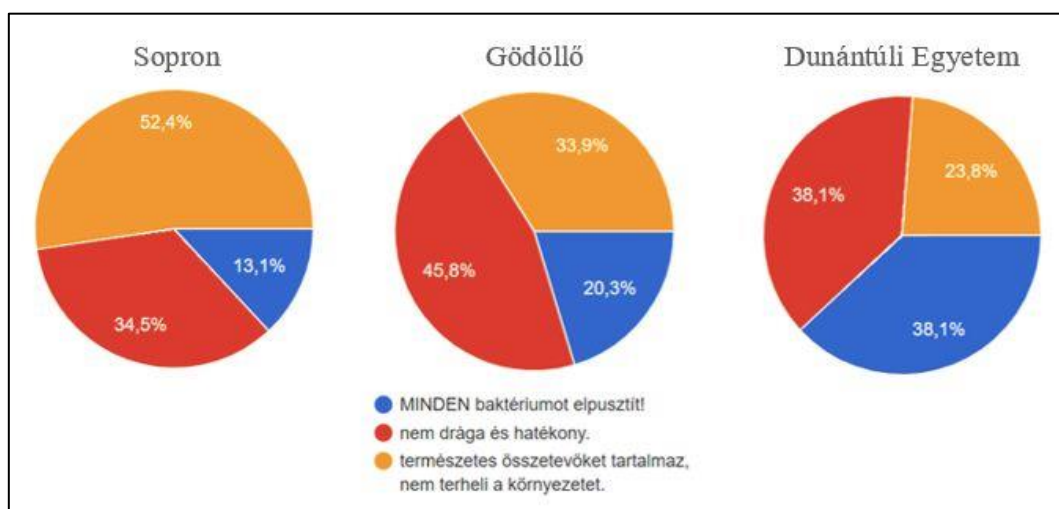
**5. sz. ábra: A vásárlás helyszíne (N=206)**  
(forrás: saját készítés)

Az 5. számú ábra diagramjain azt látjuk, hogy a megkérdezett hallgatók 66 %-a szupermarketben vásárol. A megkérdezett minta 13,63 %-a a piacon, kistermelőktől, míg 20,37 %-a a sarki boltban vásárol. A hallgatók kényelmi szempontok miatt választják a szupermarketeket, mert „ott minden megtalálható egy helyen”. A sarki boltot ugyanakkor időhiány miatt választják. A felmérés eredménye a hallgatók vásárlási szokásaiban jelentős különbséget nem mutat.

Hatodik kérdésünk a tisztítószer-használat szokásait tárta fel, arra kerestük a választ, hogy a megkérdezettek szerint milyen a jó tisztítószer.

*A jó tisztítószer...*

- minden baktériumot elpusztít.
- nem drága és hatékony.
- természetes összetevőket tartalmaz, és nem terheli a környezetet.



**6. sz. ábra: A jó tisztítószer tulajdonságai (N=206)**  
(forrás: saját készítés)

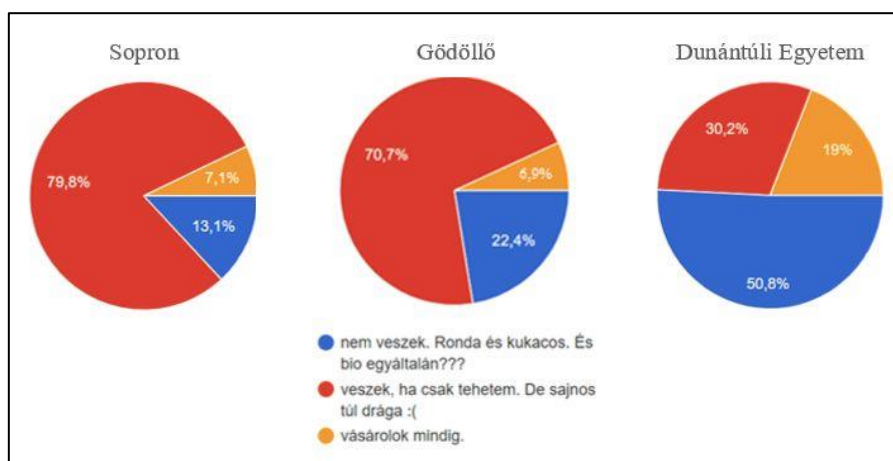


A felmérésben részt vett hallgatók 39,46 %-a a nem túl drága, de hatékony tisztítószeret választja, döntésüket anyagi helyzetük befolyásolja. 36,7 % figyel arra, hogy a tisztítószer ne terhelje a környezetet. 23,84 %-a a tisztítószer hatékonyságát tartja fontosnak. Az eredményeket a 6. számú diagram mutatja be. A Soproni Egyetem hallgatóinak több mint fele figyel arra, hogy a tisztítószer ne terhelje a környezetet. Több mint 10 % eltérés mutatható ki a Gödöllői és a Dunántúli Egyetem hallgatóinak a válaszaiban: előbbieket környezettudatosabban vásárolnak, mint a Dunántúli Egyetem hallgatóit.

Hetedik kérdésünkben arra vártunk választ, hogy a hallgatók milyen termékeket vásárolnak szívesen, hogy vásárlásaikat milyen tényezők befolyásolják.

#### *Bioterméket...*

- nem veszek. Ronda és kukacos. Bio egyáltalán?
- veszek, ha csak tehetem. De sajnos túl drága.
- vásárolok mindig.



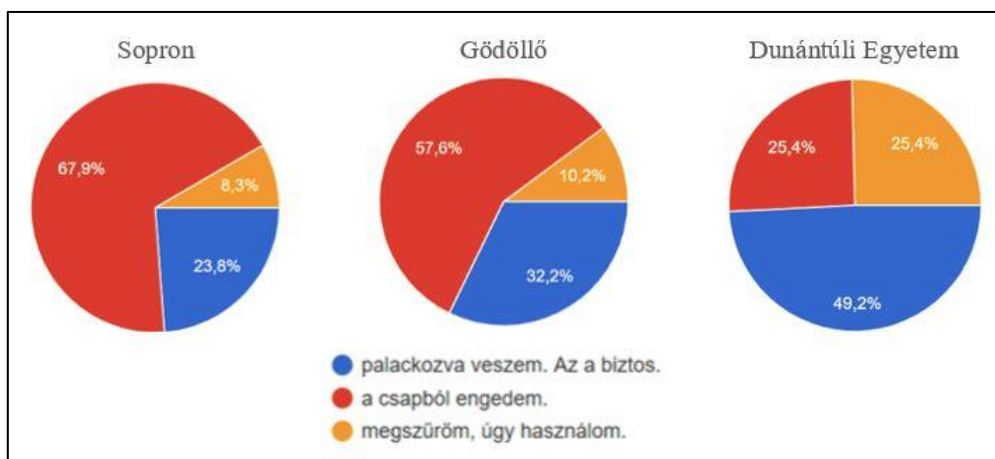
**7. sz. ábra: Biotermék vásárlását befolyásoló tényezők (N=206)**  
(forrás: saját készítés)

A felmérés eredményeit a 7. számú ábra diagramjai szemléltetik. A megkérdezett hallgatóknak csupán 11 %-a vásárol bioterméket - a Soproni és Gödöllői Egyetem hallgatóinak 7,1%, illetve 6,9 %-a, míg a Dunántúli Egyetem hallgatóinak 19 %-a. A megkérdezettek 60,23 %-a túl drágának találja ezeket a termékeket, 28,76 %-a pedig nem biztos benne, hogy a termék valóban bio, ezért nem vásárolja meg. A felmérés eredményei rámutatnak arra a tényre, hogy a biotermék drága, főként ezért nem vásárolják meg a Soproni és a Gödöllői Egyetem hallgatói. A Dunántúli Egyetem hallgatói olcsóbban jutnak a biotermékekhez földrajzi elhelyezkedésük miatt.

A felmérés nyolcadik kérdésében az ivóvízfogyasztás szokásait mértük fel.

*Az ivóvizet...*

- palackozva veszem. Az a biztos.
- a csapból engedem.
- megszűröm, úgy használom.



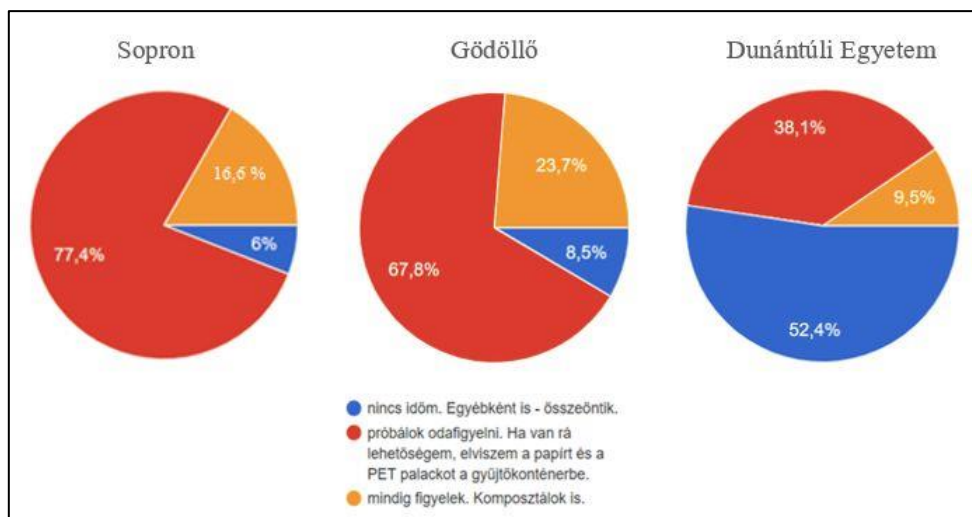
**8. sz. ábra: Ivóvíz fogyasztási szokások (N=206)**  
(forrás: saját készítés)

A 8. számú diagramból kiderült, hogy a megkérdezett soproni hallgatók közel 70%-a a csapból engedi a vizet, a gödöllői hallgatók 61%-a is megfelelőnek találja az ivóvíz minőségét. A Dunántúli Egyetem hallgatóinak 25,4 %-a iszik csak csapvizet. A hallgatók átlagosan 35,06 %-a palackozva veszi a vizet, 14,63%-a pedig megszűri a csapvizet. A megkérdezett hallgatók Gödöllőn és Sopronban, ahol jó minőségű az ivóvíz, szívesen fogyasztják a csapból. A Dunántúli Egyetem hallgatóinak majdnem fele palackozott vizet iszik.

Kilencedik kérdésünk a felmérésben részt vevő hallgatók hulladékgyűjtési szokásait mérte fel.

*A szelektív hulladékgyűjtésre...*

- nincs időm. Egyébként is összeöntik.
- próbálok odafigyelni. Ha van rá lehetőségem, elviszem a papírt és a PET palackot a gyűjtőkonténerbe.
- mindig figyelek. Komposztálok is.



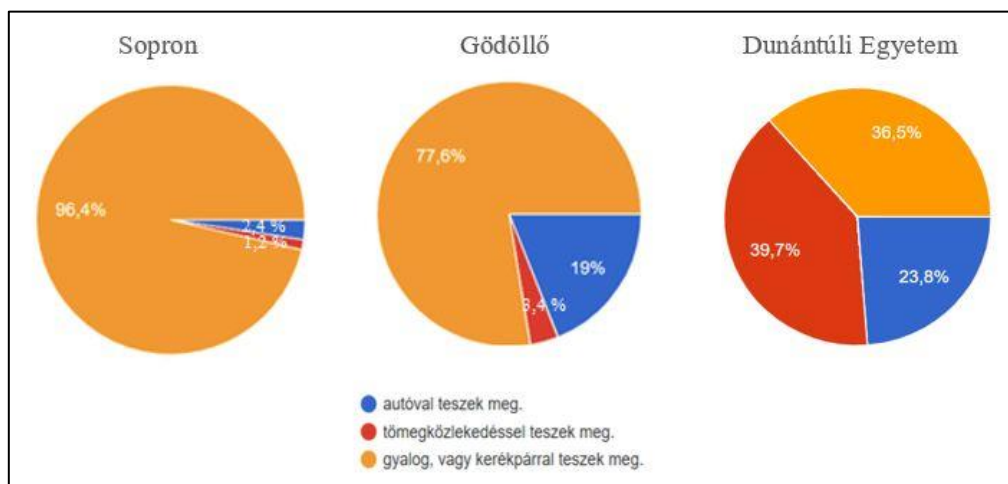
9. sz. ábra: Hulladékgyűjtési szokások (N=206)  
(forrás: saját készítés)

A felmérés eredményeit szemlélteti a 9. számú diagram, melyből kiderült, hogy a megkérdezett hallgatók 22,3 %-a gondolja úgy, hogy összeöntik a hulladékot, ezért nem gyűjt szelektíven. A Gödöllői és Soproni Egyetem hallgatóinak a 7,25 %-a vélekedik így. A Dunántúli Egyetem hallgatóinak 52,4 %-a az időhiányra és a szelektivitás hiányára hivatkozik. A minta 61,1 %-a a papírt és a műanyagot szelektíven gyűjti, és elviszi a gyűjtőhelyre. 16,63 % mindig szelektíven gyűjt, sőt komposztál is. A megkérdezett hallgatók cselekvéseit nagymértékben befolyásolja az a tény, hogy nem tudják, hol tudnak szelektív hulladékgyűjtő zsákokat beszerezni. Véleményünk szerint az információ hiánya is akadályozza a megfelelő cselekvést.

Utolsó, tizedik kérdésünk a megkérdezett hallgatók közlekedési szokásait térképezte fel.

2 km-nél kisebb távolságot...

- autóval teszek meg.
- tömegközlekedéssel teszek meg.
- gyalog vagy kerékpárral teszek meg.



10. sz. ábra: Közlekedési szokások (N=206)  
(forrás: saját készítés)

A felmérés eredményeit a 10. számú ábrával szemléltettük, melyből kiderült, hogy a Soproni Egyetem hallgatóinak 2,4 %-a közlekedik autóval, míg 1,2 %-a tömegközlekedéssel, illetve 96,4 %-a gyalog vagy kerékpárral. A Gödöllői Egyetem 3,4 %-a a tömegközlekedést választja, 19 %-a pedig az autót. A Dunántúli Egyetem hallgatói viszont többségében autóval közlekednek. A Dunántúli Egyetem Karai a város különböző pontjain találhatók meg, nagy távolságra egymástól. Sopron és Gödöllő, kisvárosi jellege miatt, egyszerűbb helyzetben van, hiszen 20-30 perc alatt bárhová el lehet jutni gyalogosan.

#### **4. A felmérés eredményeinek összefoglalása**

A felmérés eredményeit összefoglalva megállapítottuk, hogy a Soproni és a Gödöllői Egyetem környezetvédelmet tanult hallgatói tudatosabban kezelik a hulladékot, mint a környezetvédelmet nem tanult Dunántúli Egyetem hallgatói. A megkérdezett hallgatók cselekvéseit nagymértékben befolyásolja az a tény is, hogy ismereteik hiányosak, nem tudják, hol tudnak szelektív hulladékgyűjtő zsákokat beszerezni.

Az eredmények a felmérésben részt vett egyetemek (3) esetében azt mutatták, hogy kevés hallgató használ újratölthető elemet. Meglepő volt, hogy a környezetvédelmet tanult Gödöllői Egyetem hallgatói használják a legkevesebb újratölthető elemet. Mindhárom egyetem hallgatói között vannak, akik a használt elemet nem az erre a célra kihelyezett gyűjtőkben helyezik el. A környezetvédelmet tanult hallgatók közül lényegesen kevesebben cselekszenek így. A Dunántúli Egyetem hallgatóinak energiahasználata tudatos odafigyeléssel nagy mértékben csökkenthető lenne.

A környezetvédelmet tanult hallgatók gyalog vagy kerékpárral közlekednek, de ők a közlekedés szempontjából szerencsésebb helyzetben vannak, mert kisebb kisebb városban tanulnak, mint a környezetvédelmet nem tanult hallgatók.

Felmérésünk eredményéből kiderült: a környezetvédelmet tanult hallgatók jobban figyelnek vásárlási szokásaikra, magasabb százalékban visznek magukkal szatyrot. Mindhárom Egyetem esetében hangsúlyozzuk ismét a tudatosabb odafigyelést, hiszen a felmérésből látható, hogy a megkérdezett hallgatók közel egynegyedénél a szándék megvan, de nem valósul meg a cselekvés – a szatyrot mégsem viszik be az üzletbe, amit aztán ott kell megvásárolniuk.

Egyedüli hasonlóságot a megkérdezettek vásárlási szokásaiban mutattunk ki. A hallgatók kényelmi szempontok alapján vásárolnak a szupermarketekben, mert „ott minden megtalálható egy helyen”. A sarki boltot pedig időhiány miatt választják.

Bioterméket vásárolnának ugyan a hallgatók, de az ára befolyásoló tényező, ez a környezetvédelmet tanult hallgatók esetében is kimutatható.

Vízhasználati szokások alapján azt a következtetést vontuk le, hogy Gödöllőn és Sopronban, ahol jó minőségű az ivóvíz, szívesen fogyasztanak csapvizet.

A jó tisztítószer kiválasztásánál, használatánál a környezetvédelmet tanult hallgatók esetében fontos szempont, hogy ne legyen környezetterhelő.

Feltételezésünk beigazolódott, miszerint a környezetvédelmet tanult hallgatók értékrendjében, mindennapi cselekvéseikben környezettudatosabban gondolkodnak, mint azok a hallgatók, akik nem tanultak környezetvédelmet. Mindhárom egyetem esetében levontuk azt a következtetést, hogy a hallgatók nagy részénél a témával kapcsolatos tudásuk erősítést, jelenlegi életmódjuk fejlesztést igényel.

### **5. Főbb eredmények, következtetések és alkalmazhatóság:**

Kérdőíves felmérést végeztünk három különböző képzést adó egyetem első évfolyamos hallgatói között. Felmértük és összehasonlítottuk a hallgatók környezettudatos magatartását, rákérdeztünk energia – és vízfelhasználásukra, vásárlási szokásaikra, a hulladékgyűjtésük módjára. Feltételeztük, hogy a környezetvédelmet tanult hallgatók környezettudatosabban gondolkodnak, mint azok a hallgatók, akik nem tanultak környezetvédelmet.

Az eredmények mind a három felmérésben részt vett Egyetem esetében azt mutatták, hogy a hallgatók nagy részénél tudásuk erősítést, jelenlegi életmódjuk fejlesztést igényel, mind vásárlási szokásaik, mind pedig energiahasználatuk terén. Környezetünk védelme szempontjából fontos, hogy lokális és egyéni szinten is lássák a problémákat, és az, hogy milyen megoldási lehetőségek vannak. A hallgatók vízhasználati és hulladékgyűjtési szokásai alapján azt a következtetést vontuk le, hogy megvan bennük a hajlandóság a környezettudatosabb életvitel irányába.

A Soproni Egyetem hallgatói a félév során megértették azt, hogy az emberi társadalom és a környezet egyensúlyi állapota rajtuk is múlik. A környezettudatos életvitel iránti elkötelezettség kialakításának elősegítését folyamatos megerősítéssel, az ismeretek bővítésével, téves nézeteik korrigálásával kívántuk elérni. Hallgatóink a következő félévek során is tanulnak majd olyan tárgyakat, melyekben megjelennek a környezetvédelem kihívásai, kérdései. Magatartásuk, értékrendjük, attitűd- és érzelmi viszonyulásuk formálása, az ismeretek bővítése támogatja majd adekvát cselekvéseiket környezetük védelme érdekében.

A felmérés eredményeire alapozva célként fogalmaztuk meg egy új tantárgyi program kidolgozását, melyben nagyobb hangsúlyt kell fektetni a gyakorlati feladatokra, a személyes élményekre és tapasztalatokra, az egyéni felelősségvállalásra, a környezetvédelmi problémák befolyásolásának lehetőségeire. A környezetvédelem oktatásában is szükséges a paradigmaváltás, a hallgatók környezeti tudatformálása. „Az utóbbi néhány évtizedben világszerte tanúi lehettünk a környezeti tudatosság növekedésének, a környezetvédelem hangsúlyosabbá válásának. Ennek hátterében több, egymással is összefüggő tényező áll. Egyrészt az 1960-as évek óta egyre több környezeti problémát azonosítottak – ózonréteg elvékonyodása, savas esők, túlzott vízhasználat stb. Ezek okozói pedig a modern társadalmak. Másrészt egy általános értékrendváltás zajlik világunkban, elsősorban a gazdagabb társadalmakban: az emberek mást akarnak az élettől, mint korábban” (Havas, 2013, pp. 113–128). Mivel napjainkban gyorsan változik a világ, nekünk is gyorsan és megfelelő módon kell reagálnunk ezekre a változásokra környezetünk védelme, a környezettudatos gondolkodás, cselekvés érdekében. A külföldi, témába vágó szakirodalmak tanulmányozása megerősíti azt a nézetünket, hogy a fenntartható fejlődést célul kitűző országokban az egyik legfontosabb szemléleti alapot a hagyományörzés jelenti. Ezekben az országokban a környezetvédelem szerves részét képezik a néphagyományok, azok megőrzése (Pryor és Bowman, 2016). A népi hagyományokat tisztelve és követve - akarva akaratlanul - átértékelődik a környezetünkhöz való viszonyunk, ami a környezettudatos életmódhoz vezető út. Fontos feladatunk tehát feléleszteni, megőrizni, gyakorolni és továbbörökíteni azokat a hagyományokat, szokásokat, amelyeket elődeink még ismertek, és amelyek a fenntartható fejlődéshez napjainkban is hozzájárulhatnak, utat mutathatnak. Hallgatóink a népi hagyományokról, szokásokról a Népköltészet, Népművészet, Természetismeret és gyakorlata az óvodában, valamint a Környezeti nevelés kurzusokon is tanulnak. A kurzusokon figyelembe vesszük a gyors tudományos és technikai fejlődést. Hallgatóinkat egyúttal felkészítjük arra, hogy hagyományainkat, szokásainkat adaptálják a mai kor kihívásaihoz.

Javasoljuk, hogy kapjon nagyobb hangsúlyt az oktatásban az ökológia, a természet- és a környezetvédelem, melyben megjelennek a népi hagyományok, szokások.

A környezeti nevelésnek holisztikus szemléletűnek kell lennie, vizsgálni kell az ökológiai, gazdasági, társadalmi problémákat. Nagyon fontos, hogy a vizsgált korosztály ismerje a problémát, otthoni környezetükből, lakóközösségükből vagy országukból (Molnár és Hartl, 2017). Továbbá javasoljuk, hogy minden alapképzés (BsC, BA) tartalmazzon környezetvédelmi ismereteket, környezeti nevelésre vonatkozó kurzust, mely elméleti és gyakorlati ismereteket is közvetít.

Felmérésünk rámutat arra a tényre, hogy a környezetvédelemről is tanuló hallgatók mindennapjaikban tudatosabban élnek, és ez cselekedeteikben is megjelenik. Javaslatainkat az Emberi Erőforrások Minisztériuma által szervezett, Sebességváltás a felsőoktatásban című témahétre is alapozzuk. A témahéten Dr. Maruzsa Zoltán az ENSZ által megfogalmazott célok közül azt emelte ki, hogy az oktatás által minden tanulónak meg kell szereznie azt a tudást és azokat a készségeket, melyek a fenntartható fejlődéshez elengedhetetlenek.

## BIBLIOGRÁFIA

- Bozsár Józsefné (é.n.). *Környezetvédelmi kvíz*. [online] [http://kornyeztineveles.hulladek-bol-termek.hu/files/kerdoivek/kornyeztvedelmi\\_kviz.pdf](http://kornyeztineveles.hulladek-bol-termek.hu/files/kerdoivek/kornyeztvedelmi_kviz.pdf) [2019. március 23.]
- Havas Virág (2013). Környezetvédelmi attitűdök és környezettudatos cselekvés összefüggései a világ tíz országában. *Anyagmérnöki Tudományok*, 38/1. pp. 113–128. [online] <http://midra.uni-miskolc.hu/document/14177/6426.pdf> [2019. április 3. 19.06]
- Kárász Imre (szerk.,2002): *Felsőoktatási Környezettani Képzési Ankét. Előadások*. Eger, Eszterházy Károly Főiskola Környezettudományi Tanszék, pp. 1–78. [online] [http://mkne.hu/NKNS\\_uj/Pedagoguskepzes.pdf](http://mkne.hu/NKNS_uj/Pedagoguskepzes.pdf) [2019. április 3.]
- Maruzsa Zoltán (2018). *Fenntarthatósági értékteremtés a köznevelésben*. Előadás – elhangzott a 2018. évi Fenntarthatósági Témahét Nyitórendezvényén 2018. április 23-án az Országház Delegációs Termében. [online] [https://www.fenntarthatosagi.temahet.hu/eloadasok/Dr\\_Maruzsa\\_Zoltan\\_Fenntarthatosagi\\_Temehet\\_nyitorendezveny\\_20180423.pdf](https://www.fenntarthatosagi.temahet.hu/eloadasok/Dr_Maruzsa_Zoltan_Fenntarthatosagi_Temehet_nyitorendezveny_20180423.pdf) [2019. október 11.]
- Molnár Katalin – Hartl Éva (2017): Természetkapcsolat a norvég környezeti nevelésben. Tanulmánykötet Mészáros Károly tiszteletére. In: Lett, B – Stark, M – Schiberna, E – Gál, J – Horváth, S (Ed.) *Tanulmánykötet Mészáros Károly tiszteletére 2017* (pp. 77–88.). Sopron: Soproni Egyetem Kiadó
- Pryor, Anne & Bowman, Paddy. (2016). Folklore and Education: A Short History of a Long Endeavor. *The Journal of American Folklore*, 129(514), 436. DOI: [10.5406/jamerfolk.129.514.0436](https://doi.org/10.5406/jamerfolk.129.514.0436) [online] [https://www.researchgate.net/publication/310621427\\_Folklore\\_and\\_education\\_A\\_short\\_history\\_of\\_a\\_long\\_endeavor\\_anne\\_pryor\\_and\\_paddy\\_bowman](https://www.researchgate.net/publication/310621427_Folklore_and_education_A_short_history_of_a_long_endeavor_anne_pryor_and_paddy_bowman) [2019. április 23.]

NMARNÉ KENDÖL, JUTKA

THE SIGNIFICANCE OF TEACHING ENVIRONMENTAL PROTECTION

*The students of Benedek Elek Faculty of Pedagogy at the University of Sopron studied "Ecology and Environmental Protection in Preschool Education" as a compulsory course. The objective of teaching this subject was to expand the environmental knowledge of the students, increase their sense of responsibility, and develop their environmental awareness. Developing environmental awareness, saving energy, water, and electricity, avoiding wasting and waste management got priority during the training. The students were prepared to create the foundation of sensitivity to environmental issues, a proper value system and nature and eco-friendly behaviour at preschools as graduate childhood educators.*

*All these topics were viewed from a preschool education perspective, namely, how the above-mentioned topics can be brought to preschools so that the students could be able to implement them into the everyday life of preschools. In order to achieve this, they have to develop a rich methodological repertoire so that the children in their care can be educated to sustainability and environment protection according to their age and needs.*